

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Rundskriv

Kommunene og fylkeskommunene
Fylkesmennene
Utdanningsdirektoratet
KS
Private skoler med rett til statstilskudd
Private grunnskoler i Norge
Privatskoleorganisasjonene

Nr.
F-13-07

Vår ref
200703400

Dato
6. juli 2007

Informasjon om endringer i opplæringsloven og privatskoleloven

Endringer i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova) ble vedtatt av Stortinget 12. juni 2007. Tilsvarende endringer ble gjort i lov 4. juli 2003 nr. 84 om frittstående skoler (friskoleloven). Ved kongelig resolusjon 27. juni 2007 er det bestemt at endringene trer i kraft til ulik tid, se oppsummering under punkt 6 nedenfor samt under behandlingen av hver enkelt punkt.

Kopi av endringsloven er vedlagt (vedlegg 1). Lovendringene er bl.a. også tilgjengelig på lovdata: [http:// www.lovdata.no/](http://www.lovdata.no/)

Endringene har forskjellig bakgrunn.

Lovregulering av reklame i skolen har sin bakgrunn i regjeringens uttalte målsetting å motarbeide kommersialisering av undervisningssektoren og å avgrense kommersialiseringen av det offentlige rom.

Endringen om skoleeiers ansvar for å holde elevene med nødvendige trykte og digitale læremidler i videregående opplæring er begrunnet i regjeringens målsetting om gratis læremidler for elever i videregående opplæring.

Ordningen med godkjenning av videregående skoler basert på mellomstatlige avtaler er begrunnet i at slike tilbud kan være viktige bidrag til internasjonalt samarbeid innenfor kultur, språk, utdanning og næringsliv.

Innføringen av en bestemmelse om kollektiv ulykkesforsikring har sin bakgrunn i at elevers forsikringsmessige dekning ved ulykker er forskjellig, avhengig av hvor eleven bor. Dette har fremstått som tilfeldig og urettferdig og har vært tatt opp ved flere anledninger, bl.a. av Stortinget. Denne urettferdigheten har regjeringen nå ønsket å gjøre noe med.

Endringene i forhold til organiseringen av fag- og yrkesopplæringen regionalt og om yrkesopplæringsnemndas sammensetning og oppgaver har bl.a. sin bakgrunn i innføringen av Kunnskapsløftet i grunnopplæringen. Formålet med endringene er å bedre kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen gjennom forenkling av bestemmelsene og en tilpasning til dagens behov.

Endringene må sees i sammenheng med hvilke oppgaver partene i arbeidslivet skal ha i det offentlige opplæringssystemet regionalt og hvordan deltagelsen fra partene skal organiseres.

1. Lovregulering av reklame i skolen

Den nye lovbestemmelsen i opplæringsloven § 9-6 pålegger skoleeieren å sørge for at elevene ikke blir utsatt for reklame som er egnet til å skape kommersielt press eller som i stor grad kan påvirke holdninger, adferd og verdier, bl.a. på skolens område, i lærebøker og i andre læremidler som blir brukt i opplæringen. Lovreguleringen er altså ment å skjerme elevene i størst mulig grad mot uønsket reklame og uønsket påvirkning. Samtidig skal den ikke hindre skolen i å benytte ulike læremidler og læringsarenaer, for eksempel blader, magasiner og internett. Den skal heller ikke hindre skolen i å samarbeide med ulike parter i arbeidslivet, for eksempel gjennom bedriftsbesøk. Lovens utforming er ment å skulle balansere disse hensynene.

Skoleeiere og lærere er de nærmeste til å vurdere hva som er uønsket og skadelig påvirkning for elevene. Vurderingene vil bl.a. kunne variere etter elevenes alder. Dette er noe som bør drøftes med eleven, i skolens rådsorganer og i samarbeid med foreldrene.

Med begrepet ”reklame” menes her kommersielle ytringer. Reklameplakater fra lokalt kulturliv om konserter, utstillinger og andre kulturelle begivenheter vil ikke rammes av forbudet.

Lovbestemmelsen åpner for at skolen må utvise skjønn i det enkelte tilfellet. For å hindre at skjønnet blir vilkårlig, er det lagt opp til at det skal utarbeides en veileder om reklame, sponing og andre salgsfremmende tiltak i skolen. En slik veileder vil kunne gi sentrale retningslinjer for praktiseringen av bestemmelsen. Arbeidet med denne veilederen vil bli gjort i nært samarbeid mellom representanter for brukerne, interesseorganisasjoner og næringslivet. Skulle reklameforbudet vise seg vanskelig å gjennomføre med støtte i en veileder, åpner lovbestemmelsen for at det kan utarbeides en forskrift som supplement til lovreguleringen.

Det er innført en tilsvarende bestemmelse i privatskoleloven § 7-1a.

Lovbestemmelsene trer i kraft 1. august 2007.

Det tas sikte på at veilederen skal foreligge 1. juli 2008.

2. Lovregulering av skoleeierens ansvar for at elevene får nødvendige trykte og digitale læremidler i videregående opplæring

2.1 Generelt

Opplæringsloven §§ 3–1 niende ledd og 4A–3 fjerde ledd lovfester at skoleeier har ansvar for å holde elevene i videregående opplæring med nødvendige trykte og digitale læremidler og nødvendig digitalt utstyr. Bestemmelsene i opplæringsloven viderefører prinsippet om at offentlig videregående opplæring er gratis. Skoleeier kan ikke kreve skolepenger.

Fylkeskommunen kan pålegge elevene, lærlingene, lære kandidatene og voksne å holde seg med annet individuelt utstyr som opplæringen til vanlig gjør det nødvendig å ha. Elevene får et ikke-behovsprøvd stipend gjennom Lånekassen som skal bidra til å dekke utgifter elevene har til andre læremidler og nødvendig individuelt utstyr. Lærlinger og lære kandidater omfattes ikke av stipendordningen, jf. forskrift om tildeling av utdanningsstøtte for undervisningsåret 2007-2008.

Ordningen skal gjelde for Vg2 fra høsten 2007, Vg3 fra høsten 2008 og Vg1 fra høsten 2009. Innføringstakten er nærmere fastsatt i forskrift, se vedlegg 2.

Forskriften, vedtatt 3. juli 2007, er også tilgjengelig på lovdata: [http:// www.lovdata.no](http://www.lovdata.no), se også pkt. 2.2 nedenfor.

2.2 Særlig om bærbare pc-er

I de nye læreplanene etter Kunnskapsløftet som trådte i kraft høsten 2006, er grunnleggende ferdigheter i bruk av digitale verktøy integrert i kompetansemålene i alle fag. Men bærbar pc er ikke en forutsetning for at elevene skal nå kompetansemålene i læreplanene.

Departementet legger til grunn at skoleeiere som velger å organisere opplæringen på en slik måte at elevene forutsettes å ha hver sin bærbare pc, vil få en innsparing knyttet til bl.a. trykte læremidler og stasjonære pc-er. Departementet ser samtidig at elever som har bærbar pc vil kunne ha lavere utgifter til annet individuelt utstyr. Det åpnes derfor for at skoleeier i slike tilfeller kan kreve en egenandel fra eleven for å dekke deler av kostnaden ved en bærbar pc. Adgangen til å kreve en slik egenandel forutsetter altså at elevene vil ha en innsparing knyttet til utgifter til kalkulator, kladdebøker o.l. Krav om egenandel forutsetter også at eleven får beholde pc-en etter avsluttet skolegang.

Elevene får et årlig ikke-behovsprøvd stipend gjennom Lånekassen som skal bidra til å dekke utgifter elevene har til andre læremidler og nødvendig individuelt utstyr. Den øvre grensen for en årlig egenandel må ikke overstige den laveste stipendsatsen i det årlige ikke-behovsprøvede læremiddelstipendet. Maksimalt nivå på egenandelen er forskriftsfestet, se vedlegg 2.

Dette er en frivillig ordning for skoleeier. Skoleeier kan organisere andre pc-ordninger. I slike tilfeller kan imidlertid ikke undervisningen legges opp slik at egen pc er en forutsetning, og skolen kan ikke pålegge elevene å kjøpe sin egen pc.

En tilsvarende lovregulering er gjort i privatskoleloven §§ 6-2 tredje ledd og § 6A-8 fjerde ledd.

Lovbestemmelsene trer i kraft 1. august 2007.

Forskriften trer i kraft 1. august 2007.

Tilsvarende gjelder forskrift til privatskoleloven.

3. Innføring av en bestemmelse i opplæringsloven om godkjenning av videregående skoler basert på mellomstatlige avtaler

Det er innført en bestemmelse i opplæringsloven § 3-11 om at departementet kan godkjenne en privat videregående skole når det foreligger en mellomstatlig avtale om dette.

Bestemmelsen åpner for at departementet samtidig kan gjøre unntak fra kravene i opplæringsloven og forskrifter gitt i medhold av denne. Det kan for eksempel gjøres avvik m.h.t. læreplan og utstedelse av vitnemål.

Det er ønskelig å legge til rette for godkjenning av enkelte tverrkulturelle tilbud som er basert på mellomstatlige avtaler etter opplæringsloven. Med et tverrkulturelt tilbud er ment skoler som tilbyr opplæring etter en læreplan som er basert på en kombinasjon av to nasjonale læreplaner. Et slikt tilbud vil kunne åpne for at elevene etter fullført skolegang får både norsk vitnemål og vitnemål fra vedkommende land. Elever i slike tilbud bruker retten sin til videregående opplæring etter opplæringsloven § 3-1.

Lovbestemmelsen trer i kraft 1. august 2007.

4. Innføring av en bestemmelse i opplæringsloven og friskoleloven om kollektiv ulykkesforsikring

I opplæringsloven § 13-3b er det inntatt en bestemmelse som forplikter skolen til å sørge for ulykkesforsikring for elevene.

Tidligere har slike forsikringsordninger vært basert på frivillighet. Dette har medført at alle fylkeskommuner har tegnet slike forsikringer for sine elever. Mange kommuner har gjort det samme, men ikke alle. Om en grunnskoleelev har vært forsikringsmessig dekket mot ulykker, har derfor vært avhengig av bostedskommune. Nyordningen innebærer at en slik forsikring nå skal være obligatorisk for alle, uavhengig av bostedskommune.

Forsikringsordningen skal i denne omgang ikke inkludere voksne som får grunnopplæring, barn i skolefritidsordning, barn i barnehage og voksne som får grunnopplæring i fengsel. Ordningen er i denne omgang heller ikke ment å dekke yrkessykdommer, kun ulykker. Elever som er yrkesutplasserte, lærlinger og lære kandidater vil imidlertid ha dekning for yrkessykdommer etter den obligatoriske yrkesskedeforsikringsloven, lov 16. juni 1989 nr. 65. Lovbestemmelsen må utfylles av forskrifter på området. Disse vil bl.a. regulere dekningsnivå, dekningsomfang, minimumsbeløp, mekanismer for regulering av forsikringssummene og fylkeskommunes/kommunes adgang til å kunne stå som selvassurandør. Forskriftene må foreligge før lovbestemmelsen kan settes i kraft.

En tilsvarende bestemmelse er inntatt i privatskoleloven § 7-1b.

Lovbestemmelsene og forskriftene skal tre i kraft 1. juli 2008.

5. Endringer i bestemmelsene om fag- og yrkesopplæringen i opplæringsloven

Det er vedtatt endringer i §§ 3-3, 3-5, 4-1, 4-2, 4-3, 4-4, 4-5, 4-6, 4-7, 4-8, 12-3 og 12-4.

Endringene i § 3-3 tredje og fjerde ledd er hovedsakelig av lovteknisk karakter for å forenkle bruken av loven. Det er i tredje ledd presisert at departementet kan gi forskrifter om hvilke fag som skal ha læretid i bedrift og om opplæringsordningen for de ulike fagene. I fjerde ledd er det klargjort at fylkeskommunen i det enkelte tilfellet kan godkjenne lærekontrakter og opplæringskontrakter som gjør unntak fra den fastsatte opplæringsordningen.

I sjette ledd er pliktsubjektet endret fra videregående skoler til fylkeskommunen. Samtidig er begrepet "teoriopplæring" fjernet fra loven siden det likevel ikke lenger er i bruk.

Endringen i § 3-5 innebærer at ansvaret for å godkjenne praksis for praksiskandidater blir overført fra fylkeskommunen ved yrkesopplæringsnemnda til fylkeskommunen.

I § 4-1 er overskriften endret slik at lære kandidat også blir nevnt, bl.a. for at overskriften bedre skal dekke innholdet i bestemmelsen.

Overskriften er av samme grunn endret i § 4-2. Et nytt første ledd gir uttrykk for den retten som lærlingen og lære kandidaten har til å få opplæring overensstemmende med lære- og opplæringskontrakten. Annet ledd presiserer nærmere hvem som har arbeidsgiveransvaret for en lærling eller lære kandidat. Annet og tredje ledd har nærmere regler om sammenhengen mellom arbeidsavtalen på den ene siden og lære- eller opplæringskontrakten på den annen og hvilke begrensninger denne sammenhengen har for heving av kontraktene.

I § 4-3 første ledd er ansvaret flyttet fra yrkesopplæringsnemnda til fylkeskommunen.

I annet ledd er det lovfestet at hver enkelt bedrift som driver opplæring av lærlinger og lære kandidater må ha godkjenning fra fylkeskommunen.

Tredje ledd første punktum klargjør at lærebedriften må være en slik virksomhet og ha et slikt utstyr at den kan gi en opplæring som tilfredsstillende kravene i læreplanen.

Annet punktum i tredje ledd stiller nærmere dokumentasjonskrav til et opplæringskontor eller en opplæringsring. Det kreves også at disse skal ha bestemmelser om forholdet mellom opplæringskontoret, opplæringsringene og medlemsbedriftene, hva den enkelte bedriften skal gi av opplæring og fordelingen av tilskuddet mellom de samarbeidende bedriftene. Det stilles også krav om faglige ledere og instruktører i lærebedriftene.

I fjerde ledd er departementets kompetanse til å fastsette nærmere forskrifter om vilkår for godkjenning av lærebedrifter utvidet til også å gjelde tap av godkjenning.

§ 4-4 første ledd er endret slik at pliktene for lærebedriften når det gjelder opplæringen av lærlingen og lære kandidaten kommer tydeligere frem av loven. Plikten til å ha en intern plan for opplæringen var tidligere forskriftsfestet. Dette er nå regulert i loven.

I annet ledd er det gjort en endring for å tydeliggjøre lærebedriftens ansvar for arbeids- og læringsmiljøet.

I fjerde ledd heter det at melding om at lærlingen eller lære kandidaten ikke lenger kan gis tilfredsstillende opplæring nå skal gis til fylkeskommunen.

Femte ledd er omformulert for tydeligere å vise formålet med tilskuddsordningen for bedrifter som har lærlinger og lære kandidater.

I § 4-5 er overskriften endret slik at opplæringskontrakt også blir nevnt. Dette er gjort for å synliggjøre lære kandidaten i opplæringsloven og for at overskriften bedre skal dekke innholdet i bestemmelsen.

Første ledd nytt tredje punktum fastslår at det må fremgå av lærekontrakten og opplæringskontrakten hvem som har ansvaret for de ulike delene av opplæringen etter læreplanen for faget.

I annet ledd er ansvaret for å godkjenne kontrakter lagt til fylkeskommunen.

Tredje ledd hadde tidligere en særregel om når lærekontrakter skal tegnes for lærlinger som har fylt 21 år med full opplæring i bedrift. Denne særregelen er nå fjernet. Dermed gjelder hovedregelen i første ledd også for denne gruppen lærlinger. Det innebærer at lærekontrakt må tegnes når læreforholdet tar til.

I fjerde ledd står det nå kun kontrakt, ikke lærekontrakt. Det betyr at den samme regelen gjelder for tegning av opplæringskontrakter som ved tegning av lærekontrakter.

I § 4-6 er overskriften endret slik at opplæringskontrakt også er nevnt. Dette er gjort for å synliggjøre lære kandidaten i opplæringsloven og for at overskriften bedre skal dekke innholdet i bestemmelsen.

I første ledd heter det at en lærekontrakt kan endres til en opplæringskontrakt.

Opgavene etter bestemmelsen er overført til fylkeskommunen.

§ 4-7 er helt omarbeidet. Dette er bl.a. begrunnet med at begrepet "tilsyn" i opplæringsloven skal forbeholdes statens tilsyn med at lover og forskrifter overholdes. Begrepet "kvalitetssikring" vurderes som bedre å bruke om det arbeidet som lærebedriftene skal utføre for å sikre at de oppfyller lover og forskrifter.

Første ledd slår fast den enkelte lærebedriftens ansvar for arbeid med kvalitetssikring og internkontroll for å sikre at lærlingen og lære kandidaten får opplæring overensstemmende med opplæringsloven og tilhørende forskrifter.

I annet ledd pålegges lærebedriften årlig å rapportere til fylkeskommunen om opplæringsvirksomheten. Departementet har hjemmel til å gi nærmere forskrifter om rapporteringsplikten.

§ 4-8 gjelder praktiske oppgaver knyttet til fag- og yrkesopplæringen som nå er lagt til fylkeskommunen. Tidligere lovregulering om formidling er fjernet. Det er en fylkeskommunal oppgave - uten sentralt gitte regler - å finne en hensiktsmessig ordning for formidling av lærlinger og lære kandidater. Slik kan lokale forhold bedre tas hensyn til. Annet ledd understreker fylkeskommunens plikt til å legge nærmere angitte saker frem for yrkesopplæringsnemnda før avgjørelse tas av fylkeskommunen. I femte ledd er oppgaven med å oppnevne prøvenemnder lagt til fylkeskommunen etter forslag fra yrkesopplæringsnemnda.

I § 12-3 første ledd er det gjort endringer i henvisningene fordi yrkesopplæringsnemndas oppgaver nå hovedsakelig er samlet i opplæringsloven § 12-4.

Annet ledd har bestemmelser om oppnevning av medlemmer til yrkesopplæringsnemnda. I tredje ledd heter det at yrkesopplæringsnemnda skal velge egen leder og nestleder. Fjerde ledd lovfester fylkeskommunens ansvar for å forberede sakene til yrkesopplæringsnemnda.

I femte ledd er departementet gitt kompetanse til å gi forskrifter om arbeidet i yrkesopplæringsnemnda. Men nemnda bestemmer likevel selv arbeidsdelingen for de oppgavene som den er gitt i lov eller forskrift.

Syvende ledd åpner for at nemndmedlemmer kan bo i et annet fylke enn det fylket de er oppnevnt i. Dessuten kan to fylker ha felles yrkesopplæringsnemnd ved å nevne opp de samme medlemmene i begge fylkene.

§ 12-4 omhandler oppgavene til yrkesopplæringsnemnda. Disse gjelder kvalitet, dimensjonering, rådgivning og regionalt utviklingsarbeid. Det anses som viktig at yrkesopplæringsnemnda får stor innvirkning på disse fordi de praktiske oppgavene nemnda hadde tidligere nå er lagt til fylkeskommunen.

Av første og annet ledd fremgår det at saker som har betydning for fag- og yrkesopplæringen skal legges frem for yrkesopplæringsnemnda før fylkeskommunen gjør vedtak.

Syvende ledd lovfester yrkesopplæringsnemndas kompetanse til å delegerer oppgaver den er blitt tillagt i lov og forskrift.

§§ 3-3, 3-5, 4-1, 4-2, 4-3, 4-4, 4-5, 4-6, 4-7 og 15-2 trer i kraft 1. august 2007.

§§ 4-8, 12-3 og 12-4 trer i kraft 1. november 2007.

Det skal gjøres korresponderende endringer i forskrift til opplæringsloven for fag- og yrkesopplæringen. Endringene gjøres for å bringe forskriftsbestemmelsene i harmoni med lovendringene. Det tas sikte på at forskriftsendringene skal iverksettes fra 1. januar 2008.

6. Samlet oversikt over de enkelte lovbestemmelsernes ikrafttredelse

Opplæringsloven §§ 2-12, 3-1, 3-3, 3-5, 3-11, 4-1, 4-2, 4-3, 4-4, 4-5, 4-6, 4-7, 4A-3, 9-6, 15-2 og privatskoleloven §§ 6-2, 6A-8 og 7-1a trer i kraft 1. august 2007.

Opplæringsloven §§ 4-8, 12-3 og 12-4 trer i kraft 1. november 2007.

Opplæringsloven § 13-3b og privatskoleloven § 7-1b trer i kraft 1. juli 2008.

Med hilsen

Jan Ellertsen (e.f.)
fung. ekspedisjonssjef

Margaret Westgaard
avdelingsdirektør

Vedlegg: 2